

Posudek na diplomovou práci

Tomáše Pavlase

Antifeministická mužská identita. Kritická analýza mužské kritiky feministů

Téma práce je jedinečné, práce tohoto druhu je první u nás a zcela původní, pramenný materiál je rozsáhlý, bohatý a relevantní. Hodnocení provedení bylo ovšem mimořádně obtížné. Práce je totiž neobvykle nevyrovnaná, a to ve dvojitěm ohledu. Úroveň teoretické části je na samotné hranici hajitelnosti, porušuje zcela základní standardy včetně citačních, obsahuje obrovské množství nepodložených tvrzení a chybných informací, zatímco analytická část je zpracována s velkým nasazením. Nicméně i v ní nacházím velkou nevyrovnanost mezi tvořivostí a imaginací diplomanta a schopností sepsat uspořádaný text, takže i prezentace této části je poměrně chaotická. Pominout ovšem nelze obrovské nasazení a velkou myšlenkovou práci v analytické části.

Problémy, které s prací mám, dokládám v následujícím. Již pasáži, jež se vyrovnává s pojmem gender, je nutné vytknout pojmovou nedůslednost, kdy diplomant střídavě používá pojmy gender i rod pouze na základě toho, jak jsou překládány (např. u Butler). V části představující feminismus je málo odkazů, její sepsání působí nahodile, bez jasné vazby k výzkumnému cíli. Zmatené je také představení rozdílu mezi druhou a třetí vlnou, kdy popis druhé vytváří dojem dominantního feministického diferencionalismu. Přitom byl pro tuto vlnu typický trvalý spor mezi nekonstruktivistickým egalitárním feminismem a feminismem rozdílnosti. Autor nikde neodkazuje, od koho charakteristiky jednotlivých vln přejímá. Také samotný obrat k jazyku je záležitostí nejpozději 70. let jakožto obecnějšího trendu, jinak je mnohem staršího data. Překvapivé také je, že diplomant hovoří o „končící druhé vlně“ koncem 70. let, kdy se teprve začíná naplno rozvíjet feminismus difference. Stejný problém s nedostatečným odkazováním a zvláště, poměrně vágní teoretickou narací namísto jasně definovaných konceptů, nacházíme i v částech z oblasti mužských studií. Jsou zde navíc závažné chyby, např. spojování mužství s touhou po moci u Kimmela) není „ženské“, jak uvádí Pavlas, ale Kimmel ho vytýká určité feministické perspektivě (zejména radikálně kulturního feminismu). V části věnované českému antifeminismu příliš nekriticky přejímá názory autorů jako Barša a zejména Vodrážka, který zcela neadekvátně interpretuje Masaryka. Je to s podivem vzhledem k tomu, že originální text Masaryka byl součástí četby ke kurzu Feministické teorie a diplomant tak měl možnost správnost Vodrážkových interpretací posoudit. Pokud jde o definici feministy, kladu diplomantovi otázku, proč mezi kritéria feministy patří to, že se hlásí ke třetí vlně feminismu – proč ne také k první a druhé? Uvedené příklady jsou jen namátkovými ilustracemi, jakých by bylo možné najít mnoho prakticky na každé stránce – jinými slovy tato práce nesplňuje základní „řemeslné“ nároky.

Představení kritické analýzy diskurzu, zejména srovnávání přístupu Foucaulta a Fairclougha, je založeno nikoli na vlastním konzistentním výkladu, ale na nekritickém slepování názorů z třetí ruky, povětšinou českých, a dle mého názoru často i pomýlených. V krátké podkapitole „Kontext“ pak autor klade ničím nepodložená tvrzení jako např.: „Čím je menší pluralita diskurzů, je jich méně a jsou dominantnější, tím méně existuje ve společnosti sociálních skupin a jsou homogennější, protože skupiny jsou vytvářeny diskurzivními tlaky a rozmanitostí tlaků odpovídá rozmanitost sociálních skupin.“ (s. 22) Míří se tím k diskurzům v totalitním systému, ale jsou zde spleteny různé aspekty věci, nadto právě z hlediska teorie diskurzu existují diskurzy vždy a všude, a to i pluralitní. Není možné takto svévolně hauzírovat s teoriemi.

V teoretické části, která je pro diplomantův výzkum klíčová a která typologizuje antifeministy (na maskulinisty a androcentristy), přejímá Pavlas opět nekriticky sekundární, nadto české, interpretace. Kimmel, Kaufman i Bly jsou autoři, jejichž publikace jsou bez problémů dostupné v našich knihovnách a není důvod reprodukovat je přes Šťastnou, k dispozici je také řada dalších autorů jako Messner, Connell a jiní. Velmi podobné prohřešky najdeme dále: expertkou na historii českého ženského hnutí první vlny je pro diplomanta Sokačová, z níž vedle jmen jako Eliška Krásnohorská těžší i zcela chybnou informaci, že jsme díky Masarykovi jako první země na světě zavedli volební právo. To se absolventovi magisterských studií nesmí stát! Na vodě je také letmá historie dění po druhé světové válce, která také naprosto neodpovídá skutečnosti. O čem nic nevím, nesmím psát! Kromě toho není z práce jasné, proč jsou v ní tyto části zařazovány, jaký typ kontextu vlastně mají představovat. Část o českých antifeministech (LOM apod.) už nepatří do teoretické části, je přece výsledkem aplikace nějakých teoretických znaků na konkrétní látku, a přiřazení vybraných organizací k určitému typu musí být výsledkem pořádné analýzy a musí být doloženo – v každém případě patří do analytické části.

V analytické části je přesvědčivě popsána metoda výběru pramenů, promyšlená jsou kritéria zařazení. Při představování metod je ovšem velmi málo odkazováno na metodologickou literaturu. Upozorňuji na zaměňování pojmu intertextualita (odkazování textů na sebe navzájem) a interdiskurzivita. Sémantická analýza přinesla velmi zajímavou škálu definic feministy ze strany antifeministů. Syntetické interpretace definic jako celku jsou přemýšlivé, ale mohly být, vzhledem k tomu, že nejsou předloženy výklady jednotlivých typů, přece jen diferencovanější a subtilnější. Problém mám však s označením „Kontradikce“, v jehož rámci autor pojednává o protichůdných názorech. Slovo „kontradikce“ však znamená rozpor a byl by adekvátní, pokud by byla řeč o vnitřní rozpornosti zkoumaných názorů, nikoli o rozdílných stanoviscích. Nesmyslná je například věta: „Zajímavou kontradikci představuje feminista disident versus feminista estébák.“ Jedná se o klasickou opozici, nikoli kontradikci. Celkově považuji za nestandardní, že diplomant nevysvětlil alespoň stručně jednotlivé kategorie feministů a spokojil se pouze se syntézou. Každá kategorie by také měla být doložena alespoň jedním citátem. U dalších analýz se zaměřuji na jednotlivé momenty. Není například možné odbýt poměrně rozšířenou kategorii „strategie jsem feminista“ konstatováním, že jsou „těžko zařaditelní“ (Páral, Uzel a Burian). Taková situace je právě největší výzvou pro analýzu, právě tady musí začínat a badatel se musí dobrat hloubkového genderového vzorce takového postoje. Koncept „pseudofeminismus“, kterým si zde autor vypomáhá, nemůže být z Falludi převzat přes Mildorfovou, ale přímo (Backlash je dobře dostupná kniha). Za velmi povrchní považuji také vysvětlení toho, že tito „feministé“ antifeministům vůbec nevdají, toto si opět žádá mnohem hlubší genderovou analýzu! V části věnované vlastní identitě antifeministů je nápadné, že chybí jakékoli propojení s teoretickou částí, která mj. obsahuje sofistickou diskusi o politice identity včetně Braidotti apod. U strategie „nejsem feminista“ se domnívám, že případy mužů, kteří svou feministickou identitu získali jen pro kritiku chování mužských organizací, zaslouží zvláštní kategorii – jsou také zvlášť vhodnou výzvou pro hlubší genderovou analýzu.

U představení diskurzivní analýzy není možné se odvolat způsobem „Matonoha v tisku“, musí být uveden alespoň rok a řádný bibliografický údaj. Diskurzivní analýza představuje nicméně nejukazněnější část této diplomové práce. Velmi kreativní a v práci stěžejní je část věnovaná interpretaci, je plná dobrých a zajímavých postřehů, nicméně nepovažuji za příliš šťastné její separátní sepsání, mnohem funkčnější by byla struktura, která by u jednotlivých jevů provedla analýzu a interpretaci, jak jsem už upozornila výše. Za velmi nestandardní považuji další a neobvykle rozsáhlé „konspekty“ z literatury, které text velmi zatěžují a zneprůhledňují.

Jednotlivé identifikované jevy jsou však velmi dobře formulovány a podloženy, i když by bylo velmi žádoucí její nové logické utřídění, odstranění redundancí a opakování apod. V části Vlastní pozice se čtenářka překvapivě dozvídá, že autor četl Roberta Blye – proč ho tedy probůh v teoretické části představuje z druhé ruky?

Jazyková úroveň není příliš dobrá, diplomant neopravil chyby, který pravděpodobně způsobil spellcheck (Chřipková místo Chřípková, Piana Eisler místo Riana apod.), zůstalo také velké množství překlepů, zejména je však v práci mimořádně mnoho chyb v interpunkci. Často jsou zkomolena jména (např. Graver místo Garver aj.). Stylisticky je práce solidní.

Facit. Tato práce dle mého názoru volá po zejména řemeslné revizi a odstranění svého chaotického charakteru. Zároveň je i ve stávající podobě nepochybně tvořivá a objevná, i když jak teoretická, tak analytická část má blízko spíše k esejistice. Ač je pro mne velkým dilematem, zda přivřít oči nad závažnými nedostatky či nikoli a připustit jeho určité vyvážení výkonem odvedeným v analytické části, rozhodla jsem se umožnit její obhajobu a navrhuji hodnocení 7 bodů. Domnívám se však, že je velká škoda odevzdat tento polotovar jako magisterskou práci.

PhDr. Hana Havelková, PhD.
Vedoucí diplomové práce